పాలెగాడు

కథానిక

నర్సమ్మ కొడుకు అప్పలస్వామి తల్లికాళ్ళ దగ్గిర కూర్చున్నాడు. అరుగు మీద కూర్చుంది నర్సమ్మ. చలిగాలి తగలకుండా, చింకిదుప్పటి కప్పుకుంది. దుప్పటి చిరిగి పోయిందని ఏడవక్కర్లేదు నర్సమ్మ-దాని బతుకంత కంటె ఎక్కువగానే చిరుగులు పడిపోయింది. బయటి చలి దానికో లెక్క కాదు-బతుకే చలిపట్టిపోయింది-దాన్ని ఏ దుప్పటితో కప్పడం? రెండేళ్ళ కిందట మొగుడు చచ్చిపోయిన్నాటిన్నుండి - ఎప్పుడూ విచారంగా కూర్చుంటుంది నర్సమ్మ. దాని మొగుడు పోలెప్పి ఎంతో మంచి వాడు. పెళ్ళాన్ని, పిల్లల్ని, కొసకి గొర్రె పిల్లల్నికూడా అభిమానంగా చూస్కునే వాడు. ఏ నాడూ మందు చుక్కైనా వేస్కునేవాడుకాడు. అంబలి తప్పమరో రకం తిండన్నది ఎరగడు. అయితే మందు వేస్కోడానికీ, అంబలి తప్ప మరోటి తినకుండా వుండడానికి కారణాలేమిటి? పోలెప్పి గాంధీ మహాత్ముడేదీ కాదు - నా కవకాశం వున్నప్పటికీ తాగను-శనగ్గింజలే తింటాను, అంబలే తాగుతాను అని వొట్టువేస్కోడానికి. పండుగనాడే నా పట్టెడు మెతుకు తిండానికి, బుక్కెడు కల్లు తాగడానికి, గజంగుడ్డ కట్టడానికి, ఈ దేశంలో కోట్లాది మందికి ఎందుకు అవకాశంలేదో అందుకే పోలెప్పికీ అవకాశంలేదు-తినాలనుకున్నది తిన్లేక పోడానికీ, తాగాలనుకున్నది తాగలేక పోవడానికీ.

అయితే పోలెప్పికూడా ముష్టి వెధవేనా? కాదుకాక కాదు. డబ్బున్నవాడా? ఎంత మాత్రంకాదు. గావంచాకి చిన్నగోచికి పెద్ద అంటారే-అదీ వాడి బతుకు. వున్నదల్లా ఓ రెండెకరాల మడిచెక్క. ఏ గోదావరి జిల్లాలోనో అయితే ఈ రెండెకరాలు ఎంతచేసునో నాకు తెలీదు. కానీ శ్రీకాకుళం జిల్లాలో మాత్రం, మెరక ప్రాంతంలో రెండెకరాలు ఎంతపాటి ఆస్తో-అలాటి ఆస్తి ఉన్నవాడికే తెలుస్తుంది. దానిమీద శనక్కాయలు పండించొచ్చు, వరి పండించొచ్చు, చెరుకు వెయ్యొచ్చు, కూరగాయలు దర్జాగా పండించొచ్చు, గోను వెయ్యొవచ్చు. అయితే ఎప్పుడివన్నీ సంభవం? నీళ్ళున్నప్పుడు. అవి లేనప్పుడు? కొర్నుంచదవే. శ్రీకాకుళం జిల్లాలో నీరు తక్కువ కనక-సాధారణంగా మెరక పొలాలన్నీ యిదే స్థితిలో వుంటాయి.

చెప్పొచ్చేదేవిటంటే పోలెప్పి గాడి పొలంలో చెప్పుకోదగ్గ పంటలు ఏ నాడూ పండనూ లేదు-వాడింట్లో సిరి సంపదలు తులతూగిపోనూలేదు. అయితే పంటలు పండటం లేదని ఏ రైతేనా మదుపులు పెట్టకుండా కూర్చుంటాడా? కూర్చోడే! మదుపులు పెడుతూనే వుంటాడు-పంటలుపోతూనే వుంటాయి-మదుపులకోసం తెచ్చిన అప్పులు అలాగే వుంటాయి-వాటిమీద వడ్డీలు అలా అలా

పెరుగుతూనే ఉంటాయి-దరిమిలానూ ఆ పొలాలు షావుకారు చేతుల్లోకి పోతూనే వుంటాయి, అప్పుకింది. ఈ కధా సంగ్రహం ఏవత్తుమందికీ తెలిసిందే అలాగే వెళ్ళిపోయాయి పోలెప్పి రెండెకరాలున్నూ. పొలం పోయిన్నాడుపోలెప్పి చాలా బాధపడ్డాడు. అనేక రకాలు బాధలు పడ్తూనే వున్నాడు చిన్నప్పట్నుండీ. అయితే యీ పొలం పోవడం వుందే-అది వాళ్ళ కుటుంబం ఎన్నడూ పడివుండని బాధ. "గుడ్డి కన్ను గుప్పెడు" అని సామెత చెపతారు-అలాంటిదే వాడి పొలంకూడా. అయినా రైతన్నవాడు ప్రాణం పోవడానికేనా యిష్ట పడతాడేమోకాని, పొలంపోతే మాత్రం భరించలేడు. అందునా పోలెప్పికి యీ పొలం తాత, తండ్రుల్నుండి సక్రమించింది.

"మా అయ్య, మా తాత సెయ్య లేని పని నేను నేసినాను. అల్లు మడి సెక్క లిచ్చినారునాకు-నానేమో అట్నా-అప్పు తీర్సలేక, సావుకోరుగాడికి కిరిసీటి సేసీసినాను. మా అయ్య మా తాత బతికుంటేయీ య్యేల నామొకంమీన వుమ్మనావికికూడా యెనక తీసుండేవోల్లు." అని అంబలి ముందు కూర్చొని పోలెప్పి అన్నాడు. ఆఖరిమాటలు వాడినోట్నుండి బయటికి పూర్తిగా రాలేదు. గొంతుకని ఏడుపు నొక్కేసింది. నర్సమ్మ బెయ్యి పట్టుకొని తినమని బతిమిలినా "నాకు ముద్ద నోటికెల్లదే-బలిమి సెయ్యక" అనేసి లేచిపోయాడు. మొగుడు కూడు తిన్లేదని కొండంత విచారంతో, తను కూడా తిండి మానేసింది నర్సమ్మ. పోలెప్పి అలాగే బెంగ పెట్టేస్కొని, మంచ మెక్కిపోయి (మందూ మాకు లేకపోవడంవల్ల కూడా కావొచ్చు) కొండెక్కిపోయాడు.

అప్పలసామికి భయంవేసింది, అమ్మ కూడా అయ్యలాగే విచారంలో కొండెక్కి పోతుందేమోనని. "పొలం పోనాదని బెంగెట్టుకొని అయ్యసచ్చిపోన్దు అయ్యపోనాదని బెంగెట్టుకొనిఅమ్మసచ్చి పోతే, మర్నానెందలబడిపోవాల ?" ఈ సంగతి తెల్సి రాగానే అప్పలసామి అమ్మ దగ్గరికొచ్చి, కాళ్ళ దగ్గర కూర్చున్నాడు. వాడి పెళ్ళాంవచ్చి అవతల పక్కని కూర్చుంది. అప్పలసామి ప్రారంభించాడు "అమ్మ, అయ్య సచ్చిపోన్దు, సాల్దేటి ? నాకింటికాడ పూరాగ పెద్ద బుర్రనే కంట నేసేస్తావా ? అదేటో సెప్పి ! పొలం పోనాదని అదు బెంగెట్టుకుంటే, అదు పోనాదని నివ్వు బెంగెట్టుకుంటే, నీ యెనక నువ్వు పోనావని నాను బెంగెట్టుకునస్తే-ఆయెనక నా పెళ్లాం మాటేటి" అనడిగేడు. కోపంకాదు-అభిమాన వేతల్లంటే ! కోడలు, కొడుకూ చెరోపక్కా కూర్చుని యీ విధంగా అడిగేసరికి నర్సమ్మ చెప్పుకొచ్చింది. "నాకు రెండు బెంగ్రలా నాయినా ! మీ యయ్యపోనాడు-పూరివీకులు యిచ్చిన పొలంపోనాది. మావు నీకేటియియ్యనేదు. ఏటప్పగించినాం కొడుక్కాని బతికుండమంటావున్నాయినా'' అంది

"ఒలమ్మ, ఆ పొలం వుండి అయ్యేటిసుక పడిపోన్దే ? బతికినన్నాళ్ళు

గంజిబట్టేవా కట్టకంట ! గోసి యెట్టు కొని, బుర్దలో నే దొల్లి, బుర్దేతిని కష్ట పడ్డాడు. అయితే కికేటా నామిగిల్నాదా? మనవి మెరకలు-పండిసావు. పండిన్నా దేనా. ఎట్టైడు గింజలు మనం వుడకబెట్టు కొని తిన్నాంవేటే అమ్మా ? ఆ కోంవి టోడికే నెల్లు మన పంటలన్నీ, అనాటి పొలం పోనాదని యేడుపేలే"! అన్నా డప్పలసాంవి....

"నాయినా, నువ్వు సిన్నోడివి, నీకు తెల్దురా ! కసింత పొలంవేన్నేక పోతే, నివ్వు రైతువని ఎవుడంటాడ్రా ఆలెక్కన మన వేలుండాల యీమడ కని ? కూల్లోల్ల వైపోయి పట్నాలంట ఎల్లిపోవాల ! నేకపోతే, ఆడి పొలంల వుడుపుకని, యీాడి పొలంల గొప్పకని కూలికెల్లాల? నేరడో, మూరడో, పొలం నెక్క వున్నాదనింపిచ్చుకోని, యిప్పు డది పోనాదని, కూలీ బతుకు బతకా లంటేయేల్రా బతుకు నాయినా ? సస్తే నయింవ్ ; ఆ బతుకు బతకనేక మీ యయ్యి సచ్చిపోన్డు, నానుండి పోన్ను" అంది నర్సమ్మ.

"అయితదన్న మాట ని మన సుల బాద ! అమ్మా, ఒలమ్మ, నా మాటమీద కసింత ఏదస్తుంచుకోయే. రెండు సంవచ్చరాలు తిరిగే తప్పటికి నానూ పొలం కొంటాను. సూడే! నాన్ని జివైన కొడుకుని అవునో కాదో సూస్తా వుగదా ! మన మడకవి పొలాలే దొర కివా కొన్నానికి - ఎక్కడ సూసినా అమ్మకానికి పెట్టి వోళ్ళే ! కానీ మగాడే నేడు, కోంవిటోడు తప్ప. అంచేత మర్నానసంగతి సూడు-కానీ మొగాడ్న వునో కాదో ! నీకొడు కెంతటోడో సూడాలంటే, నువ్వు బతికుండాల. నెగు నెగు, నెగిసెల్లి యీా పొద్దు కొడ్నిండి కరట్టుగ అంబలి తిను, అయెనకోసారి పొలాలంటగొర్రిపిల్లల్ని మేపు కొట్టి కెల్లు. నాను టౌన్ల కూలి కెల్తాను." అన్నాడు.

కొడుకు ప్రతాపం చూడాలని వుందో ఏవిటో నీర్సంగా, విచారంగా కూర్చోవడం మానేసింది నర్సమ్మ. ఆటూ యిటూ తిరగడం, కంపల్ని విరిసిపొయ్యిలోకి తేవడం, పశుల వెనకా తల తట్టు పట్టుకు వెళ్ళి పేడపోగు చేసుకురావడం మొదలెట్టింది. అత్త చేస్తున్న సాయానికి కొండంత పొంగి పోయింది కోడలు.

నర్సమ్మ కొడుకు అప్పలసావి జాగ్రత్తయిన వాడే. తాగడం నేర్చు కోలేదు, పట్నం షోకులు నేర్చుకోలేదు, చిమరికు సినిమాలూాడ్డం కూడా నేర్చు కోలేదు. పోయిన మడి చెక్కల్ని తిరిగి సంపాదించేయాలని. వూర్లో "పొలెప్పి గాడి కొడుకు అప్పలసావి గాడు గనం వైన మనిసిరా ?" అని అనిపించు కోవా లని ఒకటే తాపత్రయం వాడికి యధా శక్తి పడ్తున్నాడుబాధ. శ్రీనివాసా మెడి కల్ షాపులో బంట్రోతుగా చేరేడు. ఆ కొట్లో డబ్బు చూస్తుంటే వాడికళ్ళుతిరిగి పోతూవుండేవి. రోజుక్కనీసం రెండు వేల్రూపాయిల అమ్మకం వుండేది షాపు

లో. ఆ రెండు వేల్రూపాయల్లోంచి రెండ్రూపాయలు తీసి, వీడిక్కూలిగా యిచ్చేవారు షాపు ప్రొప్రయిటరు. ఆ రెండ్రూపాయిల్లోంచి వీడెంత మిగిల్చి వాడన్నది కాదు ప్రశ్న- మిగిల్చేవాడు, ఎంతోకొంత-అదీ కావల్సిన సంగతి. నిజంగా రెండు సంవత్సరాల్నాటికి వాడి దగ్గర నాలుగు వందలు పోగయేయి. పోలెప్పిగాని, వాడి తండ్రిగాని-ఆ మాట కొస్తే వాళ్ళ కుటుంబంలో ఎవ్వడుగాని-ఏనాడూ కళ్ళ చూసి వుండని మొత్తం అన్న మాట నాలుగు వందలంటే అందరికీ కళ్ళు జిగేలు మన్నాయి. అప్పలసామి కయితే. స్వర్గం దొరికిపోయినంత సంతోషం కలిగింది. వెంటనే వెళ్ళేడు మంత్రాల రామయ్య దగ్గరికి. వాడి పేరసలు బగ్గు రామయ్య. తేలుమంత్రం, దిష్టి మంత్రం, కురుపులు తగ్గడానికి మంత్రం-యివి వాడికిబాగా వొచ్చునట. దాంతో చుట్టుపట్ల వూళ్ళన్నిటికీ వాడు మంత్రాల రామయ్య అయి కూర్చున్నాడు.

ఈమంత్రాల రామయ్య రెండేళ్ళ కిందట సెట్టోడి పేట చెట్టు పోతయ్య దగ్గర ఎకరం పొలంకొన్నాడు. పొలం నందిగాడి చెరువుక్రిందనుంది. చెరువులో నీళ్ళుంటే పొలంకి నీరందుతుంది. కాని వీడా పొలం కొన్నప్పట్నుండి వానల్లేక, పెట్టిన పంటల్లా నాశనమైపోయింది. అప్పుల బాధ పడ్లేక పొలాన్ని అమ్మకానికి పెట్టేడు. అయితే, వీడంటే అమ్మకానికి పెట్టేడుగాని, మెరక పొలాన్ని కొనే నాధుడేడీ ? ఇలాటి పరిస్థితులలో పొలంకొంటానని వొచ్చిన అప్పలసామి యీ రామయ్యగాడి కళ్ళకి, పెంటలవీధి కోవిల్లోవున్న రాముల వారిలా కనిపించేడు.

బేరాల్లోకి దిగేరు. రోజల్లా పట్లు పడుతూనే వున్నారు. "నీకు ఎరికినేదేటా, సెట్టోడిపేట బుగత, అల్లయ్య సచ్చిపోతే, కారివ్ (పెద్దకార్యం) సెయ్యానికి డబ్బునేక బంగారంనాటి యీ పొలాన్ని నాలుగొందల కమ్మేసినాడు సెట్టోడికి. ఆడు అప్పులపాలైపోయి నా కమ్మేసినాడయిదొందలకి" రామయ్య మాటని, గభీమని నరికేస్తూ అప్పలసామి అన్నాడు కదా- 'నీవు అప్పలపాలైపోయి నా కమ్మయాలని సూస్తన్నావు అంతేనా! అని గొల్లున్నవ్వేడు. కాని రామయ్య నవ్వలేదు. 'నివ్వు సెప్పింది నిజమేన. అప్పులు పడ్నేకే అమ్మేస్తున్నాను. కానోరే, అప్పలసామి, నీ కింక సిన్నతనం! మీ యయ్య పొలమేల అమ్మేసినాడో నీకు తెల్దా? మన్లాటి నాదారి రైతులు పొలం నిలబెట్టుకోనానికి మనకేటుందిరా ఆ దరువు? గవుర్మెంటు లోన్లు మల్లాటి సిన్నరైతులకి యిస్తున్నావో అని గోలే! ఏనాడేనా మనకి ముట్టినా యేటి లోన్లు? పంచాతి పెసెంట్లుకి, సమితి పెసెంట్లకి, యింకా మోతుబరోళ్ళకీ-యీళ్ళకే ముడతన్నాయి లోన్లు. అల్లికేమో యీ డబ్బు పులగం మీద పప్పునాటిది. ఈళ్ళు గవుర్మెంటు నుండందుకున్న లోన్లు మన్లాటోల్లకి అప్పులిచ్చి, వొడ్డీలు గుంజీ, పొలాల్రాపించేసుకొని పెద్దోలవుతున్నారు.

నీకు సత్తువుందా కిందోమీదోపడి పొలం నిలబెట్టుకుంటావు సత్తు విరిగిన మర్నాడు – నక్కపోతు కోడిపిల్లని నొక్కేసినట్లు, యీ డబ్బునోళ్లు మన్లాటోళ్లని నొక్కేసి మనకున్న సెక్కాముక్కా ఎండేస్తారు. అయితదాలగుండ్నీ-నానయిదొండలకి కొన్న పొలం, నీకు నాలుగొండలకిచ్చీమంటావు గదా – మర్నాకు పూరాగా అప్పూ తీరదు – పొలంపూ పోతాది– మరేల్రా అయమ్మకం" అన్నాడు బగ్గు రాఁవయ్య.

విసిగిపోయాడు అప్పలసాఁవి. ఇది గ్రహించేడు రాఁవయ్య. అఖరి దరువు కింద అన్నాడు 'అదికాదు రప్పలసాఁవీ, సెడిపోయి తెగుదెంపుల్సేసుకోనా నీకే అమ్మకానికెట్టి నానుగదా-దానమ్మ, నా నెట్టిన కర్సేనా రాకపోతే —" నసిగేడు.

బీడీ తీసి, కొసగిల్లేసి, వేళ్ళతోనలిపి, పళ్ళకు మధ్యని బిగించి వెలిగించేడు అప్పలసాఁవి. రెండుదమ్ముల్ని పీల్చేక అన్నాడు 'రాఁవియ్యా-నివ్వు సెడిపోయి పొలాన్ని నాకమ్మేరా అని నానెలా సెప్పగల్ను? నాయవస్త కూడా కసింత కనిపెట్టరా! నాకాడున్నాయి నాలుగొందలు. అందలోదే నీ కివ్వాల, రిజిస్ట్రి కర్చు లెట్టుకోవాల, ఆఫీసుకాడ బంట్రోతులు కాడ్నుండి రిజిష్టారుదాకా అంతమందికీ కస్పిలిచ్చుకోవాల, కర్ణంమల్లీసర్రావుని రిక్సాలో ఆఫీసుకొట్టికెల్లాల, అదికక్కడ సేపా, మాంసఁవ్‌తో బోయినవెట్టించాల, కాయితాలు రాయిచ్చినందుకు కట్నం సదివించుకోవాల – ఇన్ని కర్సులున్నాయి కదా-మర్నే నెందలబడిపోవాల? సూస్తే నాలుగొందలున్నాయి నాకాడ – నివ్వయితే కొన్నదర యిమ్మంటున్నవ్. నివ్వు సెప్పిందీ దరఁవేలే. నివ్వెట్టిన మదువు అయిదొందలూ రాకపోతే మరెలా అమ్మడం? రాఁవియ్య, మనకితెగదురా – నివ్వు మరోకాడ బేరం సూస్కో, నాను మరోమడకని పొలం సూస్కుంటాను'.

లేచి వెళ్ళిపోయాడు అప్పలసాఁవి. ఇలా బేరం చెడిపోయి నందుకు యిద్దరూ విసవిసలాడుతూనే వున్నారు. ఈ పొలం దొరికితే యింటికి దగ్గరగా వుంటుందని ఆశపడ్డాడు అప్పలసాఁవి. పొలంలో బక్కా, బడుగు దూరినా యింటి ముందుకూర్చుంటే అవుపిస్తుంది, కేకవేసి అదురుకోవచ్చును అని ఎంతో సంబరపడ్డాడు. కాని వ్యవహారం చెడిపోయింది.

రాఁవయ్య పరిస్థితి అలానేవుంది షావుకారుదగ్గర తీసుకున్న అప్పుమీద వడ్డీ పెరిగిపోతుంది. భూఁవిని అమ్మకానికి పెట్టి ఏడాదయింది. కాని యింత వర్కూ కొంటానని ముందు కొచ్చిన మొనగాడే లేడు. ఇవాళ అప్పలసాఁవి గాడు వొచ్చేడంటే, వాడిచ్చేడబ్బుతో అప్పే తీరదు—మరెందుకా అమ్మకోవడం.

పుగాకు నవుల్తూ, రంగడి టీ బడ్డీలో దూరేడు రాఁవయ్య. టీ పడే సర్కి కొత్త ఆలోచన వొచ్చింది. వురుకుల్తోనీ, పరుగుల్తోనీ అప్పలసాఁవి

యింటికి చేరుకున్నాడు.

ఆలోచన్లో వున్నాడు అప్పలసామి. ఆలోచిస్తూ, ఎటోసూస్తూ, గొర్రె పోతునోట్లో, గడ్డికుదుళ్ళు కూరుతున్నాడు. (పొట్టేలుని పందేలకి తయారు చేసే పనిలో గడ్డితినిపించడం ఒకభాగం పచ్చగడ్డి కుదుళ్ళని నోటికి అందించి తినిపిస్తారు. కాని ఆ గడ్డిని పూర్తిగా నవిలి తినేదాకా వ్యవధి యివ్వరు గొర్రె పోతుకి–గబగబ కూరేస్తారునోట్లో. ఇలా చేస్తే బలంగా తయారవు తుందని వాళ్ళ నమ్మకం.)

మంత్రాల రామయ్య పలకరించేడు అప్పలసామి. తలతిప్పి చూసి "ఏట్రా, మల్లింతలోనే పారొచ్చినావు, యేటేనా తెగిందేటి ఆలోసన ?" అనడిగే డప్పలసామి.

"అదేన. ఓ పన్జేస్తే యెనాగుంటదో నిన్నడగాలని పారొచ్చినాను. అప్పలాస్వామోరే, దైవసొచ్చిగా సెపతన్నాను-నాకు నాబవేటక్కర్నేదుర, నా నెత్తిన మదుపు నాకెలిపొస్తేసాలు. నీకాడ సూస్తే నాలుగొందలే వున్నాయంటున్నావ్. నానొకమాటనేస్తాను-నివ్వేటి అనుకోనంటే."

"సెప్పురా రామియ్య, సల్లకొచ్చి ముంతేల్దాసాలా !"

"మరేట్నేదురా, నాయప్పు తీర్నట్టుంటుంది నీకుబూమి దక్కినట్టూ వుంటాది-నాన్సెప్పితే సావుకోరునూరో' నూటేప్పియ్యో అప్పిస్తాడునీకు. నా ఆయిదొందలు నాకిచ్చి ఒక్కోడాది పండిందటే, అప్పిరిగిపోద్ది''

అప్పలసామి ఓ విధంగా తుళ్ళి పడ్డాడనే చెప్పాలి-ఎంచేతంటే గడ్డిమింగుతున్న గొర్రెకభిమని తుళ్ళిపడింది కాబట్టి. అప్పుచేసి తీర్చలేక తన తండ్రి పొలం అమ్మేసుకున్నాడు. ఇప్పుడీ రామయ్య అప్పులబాధ పడ్లేక పొలం అమ్మెయ్యాలని చూస్తున్నాడు తనకి. మరితలిస్తేలిసి తనుకూడా అప్పుల్లోకి దిగితే - పొలంకొనడానికే అయినా-" కసింత ఆలోసిస్తే" అంతకంటే మరో మార్గం కనపడ్డంలేదు. పొలంకొనాలంటే ప్రస్తుతానికి అదొక్కటే పద్ధతి అయినా ఆలోచించి చెపతానన్నాడురామయ్యతో. సాయింత్రం "సెరూదుక్కు యెల్లీటప్పుడో పాలి'' రమ్మన్నాడు.

అమ్మకి చెపితే, అప్పుచేసి పప్పు కూడు ఒద్దుగాక వొద్దు అనేస్తుంది. అందుకని పెళ్ళాంతో సలహాచేసేడు. "రెక్కలు ముక్కలు సేసుకొని కష్ట పడితే తల్లి మాలచ్మి భూదేవి మన కన్నాయం సేస్తాదేటి- మరో ఆలోస నెట్టుకోకు- సావుకారు దగ్గిర వొందో, యేవియ్యో నోడి పొలంకొని" అని సలహా యిచ్చింది పెళ్ళాం.

ఆ విధంగా పొలంకొండానికి వంద రూపాయిలు అప్పుతీసుకున్నాడు అప్పలసామి షావుకారు దగ్గర. ఆ డబ్బు చాల్లేదు. రిజిష్ట్రేషన్ ఖర్చులకోసం, యితర అమాంబాపతులకోసం తను ప్రాణప్రదంగా పెంచుకొస్తున్న గొర్రె

పోతులు రెండింటినీ అమ్మేసేడు. కొన్న పొలం బాగుచెయ్యడానికే, వ్యవసాయపు మదుపులకే షావుకారిదగ్గర మరో వంద వాడేడు.

మూడేళ్ళయింది అప్పలసామి పొలం కొని, చచ్చిపోయిన పోతేప్పులు, బతికి చెడిపోయిన రామయ్యలు— వీళ్ళను మించినవాడు కాదే యీ అప్పలసామి! వాళ్ళలాగే నానా బాధలూ పడ్డాడు పొలం నిలబెట్టుకోడానికి. అయితే, పల్లెటూళ్ళలో షావుకార్ల అప్పుల సాలెగూడు నుండి బయటపడ్డవాళ్ళు— బహుశా నూటికో, కోటికో ఒక్కరుండవచ్చు. అందరికీ ఏగతి పడుతుందో, పట్టిందో— అదేగతి పట్టింది అప్పలసామికి

మళ్ళీ శ్రీనివాసా మెడికల్‌షాపులో బంట్రోతు పన్లో చేరాడు. "నీ యిష్టం వొచ్చినప్పుడు వొస్తూవుండడానికి— యిదేం అత్తవారిల్లనుకున్నావేవిటి, పో, యిక్కడేం పన్లేదు" అని కుక్కను గసిర్నట్టు గసిరేడు అప్పలసామిని, మందులకొట్టు ప్రొప్రయిటర్. అయితే, అప్పలసామి వొదలకుండా కాళ్ళావేళ్ళా పడ్డాడు. వీడి బలహీనత కనిపెట్టి, బాగా బతిమాలించుకుని ఆఖరికి "రూపాయి ముప్పావలానే కూలికింద యిస్తాను రోజువారీ, నీ కిష్టమైతే వుండు, లేకపోతే పో" అన్నాడా ప్రొప్రయిటర్. అదే మహా ప్రసాదమని అంతకే ఒప్పుకొని పన్లో కుదిరేడు అప్పలసామి.

—ఏ. వి. రెడ్డిశాస్త్రి

గుండెలావా

సుప్తంగా నిక్షిప్తంగా
గుప్తంగా నిర్లిప్తంగా
అగ్నిలా అనలంలా
కేకలా చాకిరి మూకలా
వాటికి గుండెల్లో వహ్ని
దానిపై అనుక్షణం
మందాంధుల, కబంధుల
పాదాలకింద పుర్రెలు పగుల్తూ
ఎర్రగా ఎర్రగా
లో అనలాన్ని ఎర్రఎర్రెర్రగా
మండిస్తోంది మాడుస్తోంది
మండి మండి ఆకిటి
గుండె పగిలి ఎప్పుడో ఒకప్పుడు
లావాలా.......

—వరపుల శివకుమార్